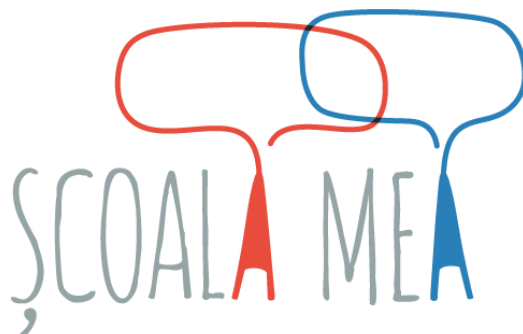

DISPONIBILITATEA DATELOR DESCHISE ÎN EDUCAȚIE

Responsabilizare socială pentru reforma educației din Republica Moldova

Autor: Dumitru Budianschi

Disclaimer:

Acest document este publicat de către Centrul Analitic Independent Expert-Grup cu suportul financiar al Parteneriatului Global pentru Responsabilizare Socială (GPSA) al Băncii Mondiale. Opiniile exprimate în acest document aparțin autorilor și nu sunt în mod necesar opiniile GPSA sau ale Băncii Mondiale.

Conținut:

Introducere	4
Evaluarea deschiderii datelor în educație	5
1. Leadership	6
2. Cadrul Legal și de Politici	9
3. Cadrul Instituțional, Responsabilitățile și Abilitățile	12
4. Datele din Educație	14
5. Cererea de Date Deschise	17
6. Ecosistemul Datelor Deschise	20
7. Finanțarea inițiativelor de deschidere a datelor	22
8. Infrastructura Națională de Tehnologii și Abilități	24
Constrângerile pentru implementarea auditului social al școlii	27

Lista Tabelelor

Tabelul 1. Evaluarea Leadership-ului	8
Tabelul 2. Recomandări Leadership	8
Tabelul 3. Evaluarea Cadrului legal și de politici	11
Tabelul 4. Recomandări privind cadrul legal și de politici	11
Tabelul 5. Evaluarea Cadrului instituțional	13
Tabelul 6. Recomandări privind cadrul instituțional	13
Tabelul 7. Evaluarea datelor deschise la Ministerul Educației	16
Tabelul 8. Recomandări privind datele deschise la Ministerul Educației	16
Tabelul 9. Evaluarea cererii de date deschise și implicarea cetățenilor	18
Tabelul 10. Recomandări privind cererea de date deschise și implicarea cetățenilor	18
Tabelul 11. Evaluarea ecosistemului datelor deschise	20
Tabelul 12. Recomandări privind ecosistemului datelor deschise	21
Tabelul 13. Evaluarea finanțării deschiderii datelor	23
Tabelul 14. Recomandări privind finanțarea deschiderii datelor	23
Tabelul 15. Evaluarea infrastructurii tehnologice și capacităților sectorului TIC	26
Tabelul 16. Recomandări privind infrastructura tehnologiilor și capacităților sectorului TIC	26
Tabelul 17. Disponibilitatea datelor în sectorul de educație	27

■ Introducere

Această evaluare a fost efectuată în cadrul implementării proiectului „Facilitarea participării cetățenilor la consolidarea unei reforme educaționale responsabile și la îmbunătățirea calității educației din Republica Moldova”, scopul principal al căruia este să permită cetățenilor Republicii Moldova să se implice cu autoritățile locale, regionale și naționale în politicile bazate pe dovezi și dialogul bugetar în ceea ce privește reforma sectorului educațional, calitatea serviciilor, precum și prioritățile de dezvoltare ale școlilor primare, gimnaziale și liceale, și a crea un mediu în care inițiativele de responsabilizare socială să se dezvolte. În acest context deschiderea datelor în educație este în același timp o condiție și un factor în dezvoltarea auditului social al școlilor. Astfel, ținând cont de importanța decisivă a deschiderii datelor în auditul social al școlilor, scopul prezentei evaluări constă în prezentarea unei imagini complexe asupra disponibilității de deschidere a datelor în educație, în primul rând pentru a facilita dezvoltarea auditului social al școlilor.

Pentru efectuarea evaluării a fost utilizată ca bază metodologia elaborată de Banca Mondială pentru evaluarea deschiderii datelor la nivel de Guvern¹. Astfel, evaluarea a fost efectuată pe opt dimensiuni: (i) Leadership, (ii) Cadrul de politici și legal, (iii) Cadrul instituțional, responsabilitățile și abilitățile personalului, (iv) Datele Ministerului Educației, (v) Cererea de date deschise, (vi) Ecosistemul datelor deschise, (vii) Finanțarea, (viii) Infrastructura națională de TIC și abilități.

Fiecare dimensiune analizată este prezentată în trei secțiuni: Evidențe, Evaluarea, Recomandări. Evidențele stării de disponibilitate a datelor deschise au fost identificate în baza informațiilor disponibile și opiniilor reprezentanților autorităților și a „stakeholder”-ilor. Fiecare evidență a fost marcată cu simbolul (+) dacă aceasta este una pozitivă pentru deschiderea datelor sau (-) în cazul când este negativă. La rândul său evidențele sunt grupate în sub-dimensiuni, ce descriu dimensiunea respectivă. Evaluarea fiecărei dimensiuni este prezentată sub forma unei culori:

- **Verde (V)** – denotă o stare ce facilitează considerabil deschiderea datelor;
- **Galben (G)** – reprezintă o situație în care evidențele nu indică obstacole cruciale, însă în același timp nu favorizează deschiderea datelor (cu îmbunătățiri ar putea să o faciliteze);
- **Roșu (R)** - evidențele denotă obstacole critice în deschiderea datelor.

Recomandările pentru fiecare dimensiune sunt formulate în sensul înlăturării obstacolelor și atingerii unei situații favorabile privind deschiderea datelor.

În finalul evaluării sunt prezentate constrângerile legate de deschiderea datelor pentru efectuarea auditelor sociale a școlilor.

¹ The World Bank's Open Government Data Working Group has developed an 'Open Data Readiness Assessment' (ODRA) methodological tool for conducting an action-oriented assessment of the readiness of a government - or even an individual agency - to evaluate, design and implement an open data initiative, <http://data.worldbank.org/about/open-government-data-toolkit/readiness-assessment-tool>

■ Evaluarea deschiderii datelor în educație

Prin Dispoziția Primului Ministru din aprilie 2011, pentru asigurarea „transparenței procesului decizional și participării cetățenilor la actul de guvernare, precum și accesului cetățenilor și mediului de afaceri la datele guvernamentale cu caracter public” a fost lansat portalul www.date.gov.md. Responsabil de menținerea portalului, coordonarea activităților privind dezvoltarea acestuia și suportul metodologic necesar autorităților publice a fost numit Centrul de Guvernare Electronică din subordinea Cancelariei de Stat. Ulterior, această inițiativă a fost inclusă ca un pilon de bază în Programul Strategic de Modernizare Tehnologică a Guvernării (e-Transformare)².

De asemenea, Republica Moldova în dezvoltarea inițiativei guvernamentale de e-transformare în partea ce ține de „transparență, accesul la informația sectorului public, responsabilizare, implicarea cetățenilor, lupta cu corupția și furnizarea unor servicii publice de înaltă calitate”³ în aprilie 2012 a aderat la inițiativa globală Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă (PGD) în grupul al doilea de țări membre. În contextul PGD, datele deschise sunt văzute ca un instrument de asigurare a dreptului la informație, ce contribuie la transparență și responsabilizare⁴. În conformitate cu agenda Moldovei în PGD, Guvernul a aprobat Planul de acțiuni pentru o Guvernare Deschisă pe anii 2012-2013⁵.

Totodată, deschiderea datelor în educație depinde în mare parte nu numai de politicile generale inițiate de Guvern la acest subiect, ci și de cele ale Ministerului Educației și de alți factori ce nu se află sub controlul direct al autorităților. Dezvoltarea societății civile, mass-media, a sectorului Tehnologiei Informației și Comunicații (TIC) și abilităților de utilizare a tehnologiilor informaționale sunt nu mai puțin importante în formarea cererii și ofertei de date deschise. Astfel, succesul privind deschiderea datelor în educație este determinat de toți acești factori, care la diferite etape a implementării conceptului de guvernare deschisă și pot schimba importanța acestora în deschiderea datelor.

Pentru a cuprinde întreaga multitudine de factori ce determină sau influențează deschiderea datelor în educație, evaluarea a fost efectuată având ca bază metodologia elaborată de Banca Mondială⁶ și care conține 8 dimensiuni: (i) Leadership, (ii) Cadrul de politici și legal, (iii) Cadrul instituțional, responsabilitățile și abilitățile personalului, (iv) Datele Ministerului Educației, (v) Cererea de date deschise, (vi) Ecosistemul datelor deschise, (vii) Finanțarea, (viii) Infrastructura națională de TIC și abilități. La evaluarea influenței factorilor pe aceste dimensiuni s-a luat în calcul și importanța pe moment al acestora pentru disponibilitatea deschiderii datelor în educație. Astfel, au fost stabilite **trei nivele de importanță**: Foarte mare, Mare, și Medie,

² Programului Strategic de Modernizare Tehnologică a Guvernării (e-Transformare), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 710 din 20 septembrie 2011,

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=340301>

³ Informația cu referire la Republica Moldova din cadrul PGD,

<http://www.opengovpartnership.org/country/moldova>

⁴ "Open Government Partnership = Access to information as a right + Transparency and accountability as a public policy + Open data as an instrument.", European Public Sector Information Platform: Topic Report no 2013/10, The influence of the Open Government Partnership (OGP) on the Open Data discussions, Bogdan Manolea, Veronica Cretu,

⁵ Hotărârea de Guvern nr. 195 din 4 aprilie 2012 cu privire la aprobarea Planului de Acțiuni pentru o Guvernare Deschisă pe anii 2012-2013

⁶ The World Bank's Open Government Data Working Group has developed an 'Open Data Readiness Assessment' (ODRA) methodological tool for conducting an action-oriented assessment of the readiness of a government - or even an individual agency - to evaluate, design and implement an open data initiative, <http://data.worldbank.org/about/open-government-data-toolkit/readiness-assessment-tool>

de care s-a ținut cont la elaborare recomandărilor și agregarea concluziilor privind evaluarea disponibilității de deschidere a datelor.

1. LEADERSHIP

Evidențe 1.1 Există un vizibil leadership la nivelul Ministerului Educației (ME) privind deschiderea datelor?

- Nu a fost identificată o declarație publică la nivel de Minister (Ministrul sau Viceministrul) privind angajamentul de deschidere a datelor.
- Din informațiile publice nu s-a putut identifica cine din persoanele de vârf ale conducerii ME este responsabil de deschiderea datelor. Totodată, ținând cont de organigrama ME, „Direcția tehnologii informaționale și asigurare didactică” este în subordinea unui viceministru. De asemenea, este necesar de menționat că în conformitate cu regulamentul tip al subdiviziunilor de e-Transformare aprobat prin HG 499 din 06.07.2012 la p.6, Cap II se stipulează că aceasta „este o subdiviziune interioară autonomă ce se subordonează nemijlocit conducătorului autorității”.
- + Din documentele și intervențiile publice, interviurile efectuate, se poate spune că Ministrul este un suporter al conceptului de date deschise.
- + În documentele și legile promovate de Minister se regăsesc stipulări prin care se demonstrează un atașament ferm principiilor guvernării deschise (ex, Codul Educației)
- În rapoartele anuale ale Ministerului nu există mențiuni privind deschiderea datelor, ceea ce vorbește despre o atenție redusă față de acest subiect.

Evidențe 1.2 Există o structură de conducere (de organizare) a deschiderii datelor, care ar fi responsabilă de elaborarea și implementarea inițiativelor privind datele deschise/ guvernarea deschisă în toate instituțiile din cadrul Ministerului?

- Nu există o structură (în orice formă) care în mod pro-activ ar aborda subiectul datelor deschise, ar elabora politici și ar gestiona acest proces. Nu a fost identificat un model de elaborare, aprobare și impunere a inițiativelor privind deschiderea datelor. Astfel, nu este asigurată o implementare de sus în jos, volumul datelor deschise este lăsat în cea mai mare parte la discreția departamentelor și instituțiilor din subordinea Ministerului. Din discuțiile purtate cu reprezentanții ME, o astfel de structură ar trebui să devină Direcția tehnologii informaționale și asigurare didactică (DTI).
- + La ME există o subdiviziune de e-transformare (Direcției tehnologii informaționale și asigurare didactică (DTI)) responsabilă de coordonarea activității de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor educaționale referitor la implementarea TIC și asigurare didactică, acordarea asistenței metodologice și consolidarea capacităților de planificare strategică referitor la TIC și registre educaționale. De asemenea, aceasta coordonează activitatea implementării TIC a instituțiilor din subordine, direcțiilor generale raionale/municipale de învățământ, tineret și sport.
- + Nu au fost identificate grupuri de interese sau persoane din cadrul ME care ar fi împotriva inițiativei datelor deschise. Mai curând, din cauza unor probleme legate de lipsa unei politici clare la nivel de Minister anumite probleme tehnice și operaționale au creat anumite impedimente în dezvoltarea inițiativelor guvernării deschise în cadrul Ministerului.

Evidențe 1.3 Există activități de promovare, planuri de implementare a datelor deschise?

- La nivel de Minister nu există un plan privind datele deschise. De asemenea, nici în planul anual de activitate al Ministerului⁷ pentru 2014 nu există prevederi privind datele deschise, decât „Evaluarea datelor deschise publicate și revizuirea listei”.
- Nu au fost identificate activități publice de sporire a vizibilității și conștientizări importanței deschiderii datelor/ guvernării deschise în relație cu sectorul de educație. Astfel de activități au fost identificate izolat în cadrul a doar câteva evenimente dedicate altor subiecte.
- + Ministerul a susținut inițiativa de deschidere a datelor în școli, ca parte componentă a proiectului „Facilitarea participării cetățenilor la consolidarea unei reforme educaționale responsabile și la îmbunătățirea calității educației din Republica Moldova”.

Evidențe 1.4 Există un context politic la nivel Governamental ce facilitează deschiderea datelor la ME?

- + La nivelul Primului Ministru există o susținere amplă și un angajament public privind implementarea conceptului de date deschise și guvernare deschisă. Portalul datelor guvernamentale cu caracter public www.date.gov.md a fost lansat prin Dispoziția Primului Ministru nr. 43 din 29.04.2011.
- + La nivel central există Centrul de e-Guvernare în subordinea Cancelariei de Stat, care prin componenta de Date Deschise în mod nemijlocit este responsabilă de crearea și menținerea portalului de date deschise și acordării suportului necesar autorităților privind deschiderea datelor în Republica Moldova.
- + După HG nr. 710 din 20.09.2011 cu privire la aprobarea Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare), Guvernul prin HG nr. 195 din 04 aprilie 2012 a aprobat și a pus în aplicare Planul de Acțiuni pentru o Guvernare Deschisă pe anii 2012-2013 și prin HG nr. 1096 din 31.12.2013 a Planului de acțiuni pe anul 2014 pentru implementarea Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare), care conține prevederi ce tin de date deschise.
- Cu toate că la nivelul Primului Ministru există un suport ferm pentru o guvernare deschisă, există o rezistență privind deschiderea datelor la nivel de autorități publice centrale. Acest lucru se observă prin modul de implementare a inițiativelor privind o guvernare deschisă, care nu se grăbesc printr-o atitudine pro-activă să utilizeze în deplină măsură posibilitățile create de cadrul general existent legat de guvernarea deschisă.
- La nivel de ministere mai curând nu există, decât există o conștientizare a legăturii dintre guvernarea deschisă ca forță motrică pentru alte obiective, cum ar fi transparența și responsabilizarea, creșterea economică și îmbunătățirea calității serviciilor publice.
- Nu a fost identificat un grup parlamentar care ar conștientiza și ar promova real deschiderea și transparența în actul de guvernare.
- + În cadrul Consiliului Național pentru Participare există un grup de lucru sectorial în scopul monitorizării reformelor legate de e-Guvernare.
- + Există capacități la nivel de societate privind efectuarea evaluării independente a deschiderii datelor.
- + Biroul Național de Statistică dispune de capacități pentru a susține politica datelor deschise.

⁷ Planul de activitate al Ministerului Educației pentru anul 2014. Aprobabil prin ordinul ministrului educației nr. 130 din 25 februarie 2015, acțiunea de la Obiectivul general nr. 10: Asigurarea managerială și metodică a sistemului educațional, secțiunea „Activități de evaluare”, punctul 7, <http://edu.md/file/docs/Planul%20de%20activitate%20al%20ME%20pentru%20anul%202014.pdf>

EVALUAREA Leadership-ului

Tabelul 1. Evaluarea Leadership-ului

Domeniul evidențelor	Importanța	Evaluarea	
		R/G/V	Comentarii
Leadership (ME)	Foarte mare	Galben	Spiritul de deschidere, inclusiv pentru inițiativele datelor deschise, prezent în ME, nu este susținut prin acțiuni publice în acest sens
Structura de management	Mare	Galben	Nu există o astfel de structură, o parte din funcțiile aferente sunt efectuate sau se așteaptă să fie efectuate de DTI
Promovarea datelor deschise	Mediu	Roșu	ME practic nu are acțiuni efective de promovare a datelor deschise
Context	Mare	Galben	Existența Centrului de e-Guvernare și a portalului date.gov.md facilitează mult deschiderea datelor la ME
PER TOTAL	Foarte Mare	Galben	

RECOMANDĂRI Leadership

Tabelul 2. Recomandări Leadership

Acțiuni	Responsabil	Comentarii
1. Identificarea unei persoane la nivelul managementului de vârf al ME responsabile de date deschise și ieșirea cu un angajament public privind deschiderea datelor	Ministrul	Este bine ca această persoană să fie Ministrul, însă în condițiile când există un Viceministru care este mai aproape de obiectivele guvernării deschise ar putea fi numit acesta.
2. Numirea unei persoane sau structuri responsabile de politica datelor deschise în subordinea Ministrului/ Viceministrului responsabil de date deschise	Ministrul	Poate fi o structură separată dintr-o singură persoană. Sau comasarea acestei responsabilități la o persoană responsabilă de o direcție integratoare din Minister, de exemplu DAMEP. În cazul când se consideră că DTI poate fi acea structură, atunci statutul acestei diviziuni trebuie modificat esențial.
3. Includerea în Planul de activitate al ME a măsurilor de promovare/ deschidere a datelor	DTI, RP	Implementarea acestei activități de Relații cu Publicul și DTI

2. CADRUL LEGAL ȘI DE POLITICI

Evidențe 2.1 Există politici privind datele deschise, (re)utilizarea informațiilor din sectorul public?

- + Cadrul de politici la nivel de Guvern nu este un impediment, ci invers servește ca o forță motrică privind deschiderea datelor din educație. Aprobarea Legii nr. 305 din 26 decembrie 2012 cu privire la reutilizarea informațiilor din sectorul public și a HG nr. 886 din 08.11.2013 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a acestei Legi, a creat un cadru legal favorabil pentru utilizarea și reutilizarea informațiilor publice.
- + Reutilizarea documentului poate fi efectuată prin: reproducere, copiere, publicare și transmitere, în condițiile legislației din domeniu; diseminare și redistribuire; adaptare, modificare, transformare și extragere din document a datelor cu scopul de a crea documente derivate; exploatare în scop comercial, în condițiile de confirmare a sursei documentului, incluzând orice declarație de atribuție specificată de către autoritatea sau instituția publică ce a plasat documentul pe portalul guvernamental unic de date deschise și, dacă este posibil, să ofere un ‚link‘ către aceste Condiții.
- + Reutilizarea datelor este gratuită, totodată pentru unele date se pot institui taxe în cazul utilizării acestora în scopuri comerciale.
- „Scopul comercial” nu este definit suficient de detaliat în actele normative, aceasta ar putea aduce în anumite situații la impunerea unor taxe nejustificate pentru accesarea informației.
- ME nu are publicată lista datelor deschise aprobată de Ministru, și nici raportul anual privind reutilizarea documentelor (conform p. 21 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 305 din 26 decembrie 2012 privind reutilizarea informațiilor din sectorul public sau Planul de acțiuni pentru o Guvernare Deschisă pe anii 2012-2013 aprobat prin HG 195 din 4 aprilie 2012).
- ME nu are elaborate politici privind deschiderea datelor în educație, în prezent acesta implementează deciziile luate la nivel de Guvern. Astfel, ME nu are o politică pro-activă în domeniul deschiderii datelor, ci se limitează la implementarea unor activități fragmentare impuse de Guvern.
- + ME are un cadru organizațional și tehnic favorabil pentru a elabora și implementa propriile politici de deschidere a datelor.
- Responsabilitatea pentru protecția datelor cu caracter personal este atribuită operatorului de date (Art 29, 30 din Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal). Totodată, conform Condițiilor de accesare și reutilizare a informațiilor din sectorul public specificate în Anexa nr. 1 a Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 305, responsabilitatea pentru eventualele nereguli îi revine re-utilizatorului⁸. Astfel, în redacția actuală se poate interpreta că re-utilizatorul va fi responsabil, inclusiv pentru o eventuală deschidere a datelor personale, chiar dacă acestea sunt preluate de pe o sursă care prin definiție este „deschisă”, deci nu trebuie să conțină date cu caracter personal.

⁸ Extras din Anexa nr. 1 la Normele metodologice de aplicare a legii nr. 305, aprobate prin HG nr 886 din 8 noiembrie 2013, „Deținătorii garantează că documentul este pus la dispoziție gratuit, în conformitate cu clauzele stabilite prin prezentele Condiții, însă el nu garantează că Documentul nu conține vre-o eroare sau neregulă și nici că va furniza continuu documente. Deținătorii nu răspund pentru pierderea, vătămarea sau daunele de orice fel cauzate terților, care rezultă din reutilizarea documentelor. Reutilizatorul este unicul responsabil pentru reutilizarea documentelor. El nu trebuie să inducă în eroare părțile terțe sau să denatureze conținutul documentelor, sursa lor și datele despre ultimă actualizare.”

Evidențe 2.2 Care sunt politicile/legile privind secretul de stat și de acces la informație?

- + Există un cadru legal care poate fi caracterizat ca unul favorabil dezvoltării conceptului de guvernare deschisă, inclusiv și de deschidere a datelor. Principalele acte ce stau la baza cadrului legal și normativ privind accesul la informație și dezvoltării conceptului de date deschise sunt:
 1. Legea nr. 982 din 11 mai 2000 privind accesul la informație;
 2. Legea nr. 1069 din 22.06.2000 cu privire la informatică;
 3. Legea nr.467 din 21 noiembrie 2003 cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat;
 4. Legea nr. 264 din 15 iulie 2004 cu privire la documentul electronic și semnătura digitală;
 5. Legea nr. 305 din 26.12.2012 cu privire la reutilizarea informațiilor din sectorul public;
 6. HG nr. 886 din 08.11.2013 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 305 din 26 decembrie 2012 privind reutilizarea informațiilor din sectorul public;
 7. Legea nr. 171 din 06.07.1994 cu privire la secretul comercial;
 8. Legea nr. 245 din 27.11.2008 cu privire la secretul de stat;
 9. Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal;
 10. HG nr. 1123 din 14.12.2010 privind aprobarea Cerințelor față de asigurarea securității datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale de date cu caracter personal;
 11. HG nr. 710 din 20.09.2011 cu privire la aprobarea Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare);
 12. HG nr. 857 din 31.10.2013 cu privire la Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale “Moldova Digitală 2020”.
- + Guvernul a elaborat Concepția privind Datele Guvernamentale deschise, care urmează a fi aprobată. Prezentul proiect stabilește principiile de bază, de care se vor conduce autoritățile publice la publicarea datelor. Concepția va fi urmată de un plan bianual de acțiuni cu privire la aplicarea și promovarea principiilor datelor deschise în autoritățile administrației publice centrale. Așadar, cadrul normativ în domeniul datelor deschise urmează a fi consolidat, ceea ce va permite Guvernului să se alinieze țărilor fruntașe în domeniul datelor deschise și să adere la Carta Datelor Deschise, semnată de țările G8 (Nota informativă la Concepție).

Evidențe 2.3 Ce politici/legi ajuta sau împiedica utilizarea de informații de către societatea civilă și public?

- + Parlamentul Republicii Moldova a racordat legislația din domeniu la legislația Uniunii Europene prin adoptarea Legii privind reutilizarea informațiilor din sectorul public, nr. 305 din 26.12.2012 și ulterior prin aprobarea de către Guvern a Hotărârii Guvernului nr. 886 din 08.11.2013 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 305 din 26 decembrie 2012 privind reutilizarea informațiilor din sectorul public⁹.
- Chiar dacă nu au fost identificate astfel de cazuri la ME, sunt răspândite cazurile din alte instituții publice, când din lipsa unor mecanisme de „izolare” a informațiilor cu caracter personal (sau sensibile comercial) de restul documentului (sau informațiilor), datele nu pot fi prezentate publicului. Astfel, sub paravanul de protecție a datelor personale sau comerciale, deseori se limitează accesul la informație de interes public.

⁹ Nota informativă la Concepție Concepția privind Datele Guvernamentale Deschise, <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=1392>

RAPORT DE EVALUARE

- + Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 305 din 26 decembrie 2012 privind reutilizarea informațiilor din sectorul public aprobate prin HG nr. 886 din 8 noiembrie 2013 obligă autoritățile administrației publice centrale să publice anual rapoarte de reutilizarea a documentelor.

EVALUAREA Cadrul Legal și de Politici

Tabelul 3. Evaluarea Cadrului legal și de politici

Domeniul evidențelor	Importanța	Evaluarea	
		R/G/V	Comentarii
Politici privind datele deschise	Foarte mare	Galben	Cadrul legal general este favorabil, însă cadrul de politici în educație are nevoie de dezvoltare
Politici privind accesul la informație	Mare	Verde	Cadrul legal general favorizează deschiderea datelor în educație
Utilizarea datelor deschise	Foarte mare	Galben	Locul îngust sunt politicile de asigurare a securității datelor
PER TOTAL	Mare	Galben	

RECOMANDĂRI Cadrul Legal și de Politici

Tabelul 4. Recomandări privind cadrul legal și de politici

Acțiuni	Responsabil	Comentarii
1. Elaborarea unui plan pe 2-3 ani privind deschiderea datelor în educație	Viceministru, DTI	Cu includerea tuturor instituțiilor subordonate
2. Lista datelor deschise în educație să fie elaborată în conformitate cu planul (p.1) și aprobată de Ministrul ME	DTI, DAMEP	În prezent lista nu se aprobă de Ministrul Educației
3. Includerea în rapoartele anuale de activitate a ME a unei secțiuni dedicate guvernării deschise	Viceministru, DTI	

3. CADRUL INSTITUȚIONAL, RESPONSABILITĂȚILE ȘI ABILITĂȚILE

Evidențe 3.1 Există o Agenție care are mandat, abilitățile tehnice necesare și experiența pentru managementul portalului de Date Deschise?

- + Există un portal unic date.gov.md pentru plasarea datelor deschise de către toate instituțiile publice centrale, care este gestionat de „Centrul de Guvernare Electronică”, o instituție publică la care funcția de fondator o îndeplinește Cancelaria de Stat a Republicii Moldova. Instituția are un suport politic important din partea Primului Ministru și Secretarului General al Guvernului.
- + Centrul a fost creat în 2010, însă datorită unui mod efektiv de management al cunoștințelor și parteneriatelor strategice cu state și instituții care dețin expertiză în domeniu Centrul a făcut față sarcinilor privind conducerea (lead) și gestionarea Datelor Deschise.
- + Centrul e-Guvernare servește ca agent de implementare a Datelor Deschise în instituțiile centrale oferind tot suportul organizatoric, metodologic și tehnic necesar acestora.
- + Centrul e-Guvernare servește ca agent de promovare a portalului Date Deschise pentru beneficiari și instituțiile centrale.

Evidențe 3.2 ME are o structură dedicată managementului datelor în educație?

- + La ME există o subdiviziune de e-transformare responsabilă de coordonarea activității de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor educaționale referitor la implementarea TIC și asigurare didactică, acordarea asistenței metodologice și consolidarea capacităților de planificare strategică referitor la TIC și registre educaționale. De asemenea, aceasta coordonează activitatea implementării TIC a instituțiilor din subordine, direcțiilor generale raionale/municipale învățământ tineret și sport.
- Subdiviziunea de e-transformare (Direcției tehnologiei informaționale și asigurare didactică) din cadrul Ministerului Educației necesită o sporire a capacităților pentru a face față sarcinilor cu care a fost investită.

Evidențe 3.3 ME are sisteme (sistem) informaționale și/sau alte mecanisme viabile și efective de colectare și management a datelor?

- + ME are elaborat¹⁰, însă nu este pus în funcțiune, un Sistem Informațional în Educație. Acesta prin adaptare și extindere ar putea deveni un sistem informațional integrat în educație. Totodată, aceasta va necesita conexiunea la alte sisteme informaționale, inclusiv a altor Ministere și Agenții.
- + ME are un Centru de Tehnologii Informaționale și Comunicaționale în Educație (CTICE), care ar putea facilita procesul de elaborare a serviciilor digitale în educație. De asemenea, acesta gestionează procesul tehnic de eliberare a diplomelor în sistemul educațional.
- ME nu are un sistem informațional integrat sau sisteme cu un înalt nivel de integrare. De asemenea, în prezent nu sunt integrate informațiile care se produc în alte Ministere, de exemplu Ministerul Finanțelor.
- + Existența unui număr mare de persoane familiarizate cu TI permite relativ ușor să fie organizată colectarea și producerea datelor din sistemul educațional.

¹⁰ În conformitate cu HG nr. 270 din 13.04.2007 cu privire la aprobarea Concepției Sistemului Informațional Educațional

Evidențe 3.4 Există un proces prin care se măsoară calitatea serviciilor oferite?

- + Există procese de evaluare a calității serviciilor oferite în relație cu datele deschise la nivel de țară. Evaluările sunt efectuate de experți sau organizații independente. De asemenea există evaluări în care acest subiect este abordat prin Mecanismul Independent de Raportare în cadrul Parteneriatului pentru Guvernare Deschisă. De asemenea, unele evaluări au loc în interiorul Centrului e-Guvernare, ca parte componentă a progresului de e-guvernare.
- ME nu are propriile procese de evaluare a calității serviciilor prestate, în raport cu datele deschise, e-servicii etc.

Evidențe 3.5 Există o claritate cu privire la cine și pentru care date este responsabil în cadrul ME și a sistemului educațional?

- + În ME în linii mari există o claritate cine și de ce date este responsabil. Totodată, responsabilitățile acestora nu sunt suficient descrise în documentele corespunzătoare. De regulă, cu excepția SIE, acest subiect nu se regăsește în mod explicit.

EVALUAREA Cadrului Instituțional

Tabelul 5. Evaluarea Cadrului instituțional

Domeniul evidențelor	Importanța	Evaluarea	
		R/G/V	Comentarii
Existența/rolul Agenției guvernamentale de deschidere a datelor	Mare	Verde	Centrul e-Guvernare pune la dispoziție ME infrastructura de prezentare a datelor deschise
Structura responsabilă de date în ME	Mediu	Galben	Capacitatea insuficientă a Direcției TI
Infrastructura informațională	Foarte mare	Galben	Nu există un sistem informațional integrat, există SIE care ar putea fi extins pe tot sectorul
Evaluarea calității serviciilor	Mediu	Galben	ME nu efectuează o astfel de evaluare
Repartiția sarcinilor	Mediu	Galben	Nu este descrisă în mod explicit
PER TOTAL	Mare	Galben	

RECOMANDĂRI Cadrului Instituțional

Tabelul 6. Recomandări privind cadrul instituțional

Acțiuni	Responsabil	Comentarii
1. Sporirea capacității Direcției TI prin completarea posturilor și oferirea instruirilor corespunzătoare	Viceministrul, Șeful DTI	Pregătire continuă, personalizată, bazată pe evaluări individuale
2. Dezvoltarea sistemului informațional pentru întreg sistemul educațional	Viceministrul, DTI	Din evaluarea prealabilă SIE ar putea fi extins pentru întreg sistemul educațional
3. Instituirea evaluării interne (în ME) a calității serviciilor cu deschiderea datelor	Viceministrul, Audit intern, DTI	În procesul de evaluare DTI joacă un rol tehnic, această activitate se recomandă a fi sub controlul Viceministrului
4. Elaborarea unei „hărți” a responsabilităților legate de date pentru sistemul educațional	DTI	Aceasta va facilita înțelegerea sarcinilor și responsabilităților persoanelor implicate

4. DATELE DIN EDUCAȚIE

Evidențe 4.1 Care sunt politicile privind managementul informațiilor din educație?

- La nivelul sistemului educațional nu există o politică comprehensivă referitor la modul de colectare, stocare și utilizare a datelor. Totodată, există un Sistem Informațional Educațional (SIE) la o etapă foarte înaltă de finalitate (încă nu este pus în funcțiune) care este destinat automatizării proceselor de colectare, actualizare și stocare a datelor referitoare la învățământul general din Republica Moldova. SIE poate deveni un sistem extins pe tot sistemul educațional.
- Datele deschise pe portalul www.date.gov.md din sectorul de educație sunt publicate de ME, BNS și informația cu privire la cheltuielile publice în educație se regăsesc la Ministerul Finanțelor (în BOOST). Astfel nu există o viziune holistică a datelor, mai mult ca atât nu există nici claritate cum acestea interacționează între ele pentru a exclude divergențele și dublarea informației.
- + Pentru protecția datelor cu caracter personal există cadrul legal și instituțional general necesar pentru a putea asigura protecția datelor cu caracter personal.
- ME nu are politici de securitate a datelor în procesul de exploatare a sistemelor informaționale și de management al datelor în cadrul ME și a instituțiilor din subordine.
- + În prezent prin colaborarea cu Centrul Național de Protecția a Datelor cu Caracter Personal CNPDCP se întreprind măsuri de soluționare a acestei chestiuni pentru SIE. Prin Minuta din 14 februarie 2014 au fost stabilite principale acțiuni pentru ca SIE să corespundă cerințelor privind protecția datelor cu caracter personal - modificarea HG nr. 270, elaborarea și aprobarea Regulamentului, emiterea Ordinului ministrului privind aprobarea politicii cadru privind securitatea datelor în procesul exploatării SIE.
- + Procedurile de control, standardizare și arhivare a datelor care fac parte din SIE sunt parte a sistemului. De asemenea, datele furnizate de BNS sunt furnizate conform procedurilor de producere a datelor la BNS, care au procedurile respective.
- Pentru restul datelor (în afara de SIE și furnizate de BNS) nu au fost identificate procese de asigurare a calității datelor și arhivarea acestora. Datele din unele seturi de date vizibile nu sunt finalizate, ce relevă existența problemelor în asigurarea veridicității datelor publicate.

Evidențe 4.2 Are ME o imagine coerentă asupra datelor și informațiilor care dețin, colectează și le distribuie în educație?

- Nu există un inventar (un registru) al tuturor datelor deținute de Minister sau alte instituții din educație, cu specificarea tuturor elementelor necesare pentru managementul acestora (scop, responsabil, proprietar, perioada de actualizare, modul de diseminare, beneficiarii, etc.).
- + Există sisteme în curs de elaborare sau deja funcționale care asigură gestiunea datelor (cuprinse de acestea) pentru a satisface necesitățile proprii și a beneficiarilor, însă este necesară o reglementare ce ar cuprinde modul de interacțiune a acestora în procesul de furnizare a datelor deschise.
- + Existența SIE, care acoperă acum sectorul învățământului general, oferă un mare avantaj deoarece poate fi extins asupra tuturor domeniilor de învățământ, completat cu o aplicație specială privind managementul instituțiilor din educație (aparatură centrală și instituțiile din subordine) poate deveni un sistem unic, integrat pentru sector.

Evidențe 4.3 Păstrarea și nivelul de digitalizare al datelor.

- Nu există o evaluare a volumului de date digitalizate. Totodată, prin prisma existenței SIE care se referă la sectorul învățământului general, fără a cuprinde alte date ce sunt aferente învățământului preșcolar, extrașcolar, mediu de specialitate, universitar, etc. se poate presupune că volumul datelor digitalizate este de circa 40%-50%.
- Informațiile de până la anul 2012 sunt și mai puțin digitalizate, deoarece datele în SIE sunt introduse doar din 2012.
- + Datorită elaborării SIE arhivarea datelor din acest sistem are loc în mod automat pe un dispozitiv de stocare separat într-o încăpere securizată la CTICIE.
- + CTICIE este în subordinea ME.

Evidențe 4.4 Care date sunt deja deschise?

- + În conformitate cu informația de pe portalul date.gov.md din educație la moment (aprilie 2014) sunt deschise 32 de seturi de date de către ME și 56 de către BNS. De asemenea, la Ministerul Finanțelor există baza de date BOOST în care sunt deschise datele privind cheltuielile în formă dezagregată în sectorul public, inclusiv educație.
- + Informația prezentată de ME este în format .csv sau .xlsx, poate fi previzualizată și este disponibilă și prin API¹¹. Informația poate fi descărcată gratuit. Informația prezentată de BNS poate fi descărcată în diferite formate și poate fi formatată în baza interogărilor formate de utilizator.
- În cea mai mare parte informația prezentată de ME nu este actualizată în conformitate cu descrierea datelor, astfel partea covârșitoare din informații se referă doar la anul academic 2009-2010. Unele date sunt prezentate începând cu perioada 2008-2009, restul din 2009-2010.
- Unele seturi de date prezentate de ME nu sunt completate integral. Acest lucru creează impresia generală negativă privind veridicitatea datelor. Nu au fost identificate proceduri de asigurare a calității datelor, iar lipsa acestora se confirmă și prin divergențe între datele prezentate cu cele de la BNS (de ex. numărul absolvenților a universităților ciclul I).
- Datele ME nu au o descriere a metadatele ușor de accesat. Astfel pentru unii indicatori este dificil de înțeles ce reprezintă, care sunt sursele de date, metodologia obținerii etc. Acest lucru limitează mult utilizarea corectă a datelor, face dificilă utilizarea datelor din mai multe surse și combinarea acestora.
- + Datele de la BNS sunt descrise, cu prezentarea metodologiei și informațiilor explicative, pot fi accesate în baza interogărilor utilizatorului, majoritatea sunt actualizate în conformitate cu descrierea datelor.

Evidențe 4.5 Există capacități la nivel de Minister sau în afara acestuia cu suficiente abilități în 'data management' care ar putea servi ca leadership pentru noi inițiative în date deschise?

- + La nivel de ME și la cel național există capacități (BNS, DTI, CTICE, cadrele didactice din informatică, e-Guvernare) care ar permite colectarea datelor, transmiterea fluxurilor informaționale, analiza și publicarea informațiilor. Totodată pentru a realiza acest scop într-un mod calitativ sunt necesare instruirii punctuale și periodice.
- Colectarea datelor de către persoanele care nu au atribuții directe în fișele de post privind colectarea (sau gestionarea) datelor nu are un suport financiar și duce la scăderea calității datelor.

¹¹ API (Application Programming Interface) reprezintă o interfață între programele software și facilitează interacțiunea acestora, Dicționar IT, <http://www.it-area.ro/dictionar/API>

EVALUAREA Datelor Deschise la Ministerul Educației

Tabelul 7. Evaluarea datelor deschise la Ministerul Educației

Domeniul evidențelor	Importanța	Evaluarea	
		R/G/V	Comentarii
Politicile privind managementul datelor	Foarte mare	Roșu	Securitatea și calitatea datelor de la ME au nevoie de îmbunătățiri. Colaborarea cu BNS în deschiderea datelor nu este suficientă
Claritatea privind deținerea datelor	Medie	Galben	Nu există inventarierea datelor în educație, totodată o parte din probleme se rezolvă prin SIE
Digitizarea datelor	Foarte Mare	Galben	Volum mic de digitizare a datelor
Datele deja deschise	Mare	Roșu	O mare parte din informații nu sunt actualizate, fără descriere, nu pot fi utilizate cu alte surse
Capacitatea, abilități	Mare	Galben	Există potențial, însă lipsește o claritate privind instruirea și remunerarea unor persoane
PER TOTAL	Mare	Galben	

RECOMANDĂRI privind Datele Deschise la Ministerul Educației

Tabelul 8. Recomandări privind datele deschise la Ministerul Educației

Acțiuni	Respon-sabil	Comentarii
1. Elaborarea și aprobarea unei politici privind protecția datelor personale în educație	Viceministrul, DTI	Activitățile ce se implementează în prezent pentru SIE se pot extinde pentru întreg sistemul educațional
2. Efectuarea unei inventarieri a datelor deținute în sistemul educațional	Viceministrul, DTI	Această activitate poate fi una preliminară dezvoltării unui sistem informațional la nivel de sistem educațional
3. Elaborarea unei instrucțiuni privind managementul datelor, cu o denumire generică „procesul de producere a datelor deschise în educație”. Acest document va include operațiunile și responsabilitățile persoanelor responsabile de date la fiecare etapă (colectare, procesare, control, aprobare, publicare) de producere a datelor deschise	DTI	Este o acțiune ce va facilita producerea datelor și este menită să asigure implementarea cerinței de satisfacții a cererii publice de date deschise în baza Planului de deschidere a datelor
4. Elaborarea unui document în baza căruia ar avea deschiderea datelor din educație de diferite instituții care dețin astfel de informații, în primul rând BNS și ME	Viceministrul, DTI	Utilizatorul trebuie să primească o informare coerentă despre sector indiferent de instituțiile care le prezintă datele
5. Elaborarea unui plan de instruire pentru toate persoanele implicate în gestiunea datelor din educație	Viceministrul, DTI	Instruirea va fi efectuată în conformitate cu necesitățile de realizare a obiectivelor ce țin de managementul datelor, guvernare deschisă, TI în procesul didactic
6. Publicarea rapoartelor anuale (sau bianuale) privind datele deschise, cel puțin în forma prevăzută de Anexa 7 la HG nr. 886 din 08.11.2013	DTI	Este o obligație legală

5. CEREREA DE DATE DESCHISE

Evidențe 5.1 Care este nivelul și natura de cerere pentru date din partea Societății Civile și media?

- + Există (deși puține, însă există o tendință pozitivă) organizații neguvernamentale, inclusiv cele din Consiliul Național pentru Participare care monitorizează și analizează sectorul Educație. Totodată, nivelul de cerere existent poate fi caracterizat ca unul incipient. Acest lucru se datorează în primul rând prin faptul că auditul social privind educația este la început de cale.
- + Educația este un subiect care se bucură de atenția presei, însă nivelul de analiză și profunzime este moderat spre redus. Subiectele cele mai întâlnite sunt: BAC-ul, reorganizarea școlilor, salariile cadrelor didactice, subiecte legate de finanțarea educației, cheltuielile aferente școlilor.
- În prezent informațiile prezentate pe portalul datelor deschise nu conțin date comprehensive și relevante pentru ca jurnaliștii, și/sau cetățenii să poată face ușor concluzii, să monitorizeze, să reacționeze /să participe în procesul de luare a deciziilor în educație (lipsesc indicatorii la nivel de instituții referitor la cheltuieli, output, performanță).
- + Odată cu implicarea proiectului „Școala Mea – Responsabilizare Socială pentru Reforma Educației din Republica Moldova” în educație va fi creată o cerere stabilă pentru auditul social.
- + Prin intermediul proiectelor „Școala Mea” și „BudgetStories.md” – Expert-Grup utilizează activ și vizibil datele deschise în educație.

Evidențe 5.2 Care este nivelul și natura de cerere pentru date din partea sectorului de afaceri/ privat?

- Nu a fost identificată o cerere bine structurată din partea sectorului privat pentru date din educație. Sectorul de afaceri nu realizează care ar fi beneficiile datelor deschise în educație pentru ei. Totodată, din interviurile efectuate se poate constata că au existat câteva solicitări din partea ONG-urilor care au fost/ sunt interesate să elaboreze diferite aplicații (inclusiv pagini web) dedicate datelor (informațiilor) din educație.
- Nu există suficiente modele de utilizare a datelor în scopuri comerciale, nici în alte sectoare.
- + Totodată există un sector relativ dezvoltat de TI, care în condiții favorabile ar fi capabil pentru dezvoltarea produselor în baza datelor deschise în educație.

Evidențe 5.3 Care este nivelul de prezență și implicare a ME prin social media și alte canale digitale?

- + Principalele platforme de ‚social media’ utilizate în Moldova sunt Facebook, Odnoklassniki, Twitter. Ministerul Educației este prezent pe Facebook și este activ pe această platformă. Profilul de pe Facebook este bine administrat, sunt postate periodic anunțuri, link-uri și informații utile (1-2 postări pe zi, cu câteva excepții). Pagina are 4,503 like-uri, pe locul 2 în topul celor mai populare pagini de Facebook în rândul instituțiilor de stat, după Ministerul Justiției.
- Nu a fost identificată o politică a ME privind prezența acestuia în ‚social media’ sau pe alte platforme digitale. Totodată, este necesar că la nivel de Guvern a fost elaborat „Ghidul de utilizare a rețelelor sociale în sectorul public” care poate servi ca bază pentru dezvoltarea politicilor la nivel de minister.
- + Chiar dacă nivelul de participare a cetățenilor pe platformele digitale nu este mare, platformele digitale și accesul digital sunt cele mai dinamice ca formă de implicare a cetățenilor.

- Nu a fost identificată o analiză a ME privind subiectele care sunt cele mai interesante pentru public și cine sunt beneficiarii datelor.

Evidențe 5.4 Care este nivelul de cerere de date între ME și alte instituții guvernamentale și între instituțiile din sectorul de educație?

- + Există cel puțin o cerere potențială a datelor deschise din partea altor Ministere, Agenții centrale și APL. Totodată, schimbul informațional între instituții în cea mai mare parte are loc prin solicitări de date, fără a apela la datele deschise.
- Nu a fost identificată o politică privind analiza cererii de date de la alte instituții. De regulă, cererile de date cu caracter permanent sunt adresate Biroului Național de Statistică.
- Asigurarea informațională în interiorul sectorului educațional și în raport cu alte instituții publice nu are un caracter integrat. De exemplu pentru analiza situației unei școli datele financiare sunt insuficiente, iar pentru completarea acestora este necesară adresarea la Ministerul Finanțelor.

Evidențe 5.5 Cât de receptiv este ME față de cererea de date?

- + Opinia predominantă este că Ministerul Educației este receptiv la solicitările de informații, în special când solicitările sunt aprobate de conducerea de vârf a instituției.
- Nu există analize sau procese referitor la cererea și oferta datelor din sectorul educațional, prin urmare nu există nici mecanisme pentru satisfacerea efectivă și eficientă a acestora.

EVALUAREA Cererii și Implicării Cetățenilor

Tabelul 9. Evaluarea cererii de date deschise și implicarea cetățenilor

Domeniul evidențelor	Importanța	Evaluarea	
		R/G/V	Comentarii
Cererea din partea Societății Civile și media	Foarte mare	Galben	Este o cerere în formare, în special ce ține de auditul social
Cererea din partea sectorului de business	Mare	Galben	Nivel scăzut, însă nu reprezintă un obstacol în deschiderea datelor
Implicarea ME în 'social media' și alte canale digitale	Mare	Galben	Este în dinamică pozitivă
Cererea intra-sector și între ME și alte sectoare guvernamentale	Medie	Roșu	Relațiile informaționale dintre sectoare și ME, și dintre instituțiile din educație nu au „tradiția” de a avea loc prin date deschise.
Receptivitatea ME la solicitări de date	Foarte mare	Verde	Totodată este necesar de menționat că „receptivitatea” ME nu are la bază politici și instrumente, ci voința politică a conducerii
PER TOTAL	Mare	Galben	

RECOMANDĂRI la Cererea și Implicarea Cetățenilor

Tabelul 10. Recomandări privind cererea de date deschise și implicarea cetățenilor

Acțiuni	Responsabil	Comentarii
1. Efectuarea analizei (analizelor) privind cererea datelor deschise din partea societății civile, media și cetățeni, sectorul privat	DTI	Necesară pentru a asigura acoperirea cererii de date deschise și obiectivelor ME

RAPORT DE EVALUARE

2. Elaborarea instrumentelor de monitorizare, evaluare și identificare a cererii de date deschise din partea societății civile, media și cetățeni, sectorul privat	DTI	În prezent sunt efectuate unele măsuri în această direcție, însă acestea nu au un caracter sistemic din această cauză nu pot produce efectele necesare
3. Elaborarea unei concepții privind prezența în 'social media' și alte canale digitale	RP, DTI	Este un domeniu ce evoluează foarte repede. Aceasta ar spori eficiența și efectivitatea comunicării ME
4. Elaborarea unui mecanism de identificare și evidență a cererii de date deschise din partea autorităților, inclusiv și celor din educație	DTI	Este o acțiune pentru prezentarea informațiilor complexe, atunci când pentru a avea o imagine despre activitatea unei instituții sunt necesare date de la mai multe instituții publice

6. ECOSISTEMUL DATELOR DESCHISE

Evidențe 6.1 Există instituții media sau jurnaliști care au abilitățile necesare pentru a utiliza datele deschise la formularea unor informații utile și pe înțelesul publicului larg?

- + Există o parte, adevărat nu foarte mare, de jurnaliști și instituții media care sunt preocupați de sectorul public. Educația, ca sector, este interesant pentru presă, însă intervențiile sunt bazate mai mult pe declarațiile politicianilor referitoare la reforme, nivelul de salarizare și calitatea în educație, mai puțin pe analizele datelor deschise.
- + Presa privată este dominantă pe piață. Există asociații media funcționale și active.
- Totodată, conform Freedom House, Freedom of the Press Report din 2013 presa în Moldova este „parțial liberă”.
- + Presa electronică este în creștere, odată cu aceasta crește și numărul surselor de informare, inclusiv și prin publicațiile sectorului neguvernamental.

Evidențe 6.2 Este Ministerul Educației implicat în activități de promovare a activităților de reutilizare a datelor?

- Nu au fost identificate activități ale Ministerului Educației ce ar implica dezvoltatorii de aplicații în utilizarea, reutilizarea datelor deschise în educație.
- + Totodată, au existat activități de promovare organizate de Centrul de Guvernare Electronica, cu referire la toate datele deținute de Guvern.
- Nu există evidențe de (re)utilizare a datelor deschise ale Ministerului Educației de către alte agenții guvernamentale.

Evidențe 6.3 Există o industrie de elaborare a aplicațiilor?

- + În Republica Moldova există un sector relativ bine dezvoltat de TIC.
- Utilizarea aplicațiilor bazate pe date deschise în general este redusă, iar în educație și mai redusă.

Evidențe 6.4 Există o comunitate de instituții de învățământ și/sau cercetare care are persoane instruite în analiza datelor și acordă instruire în acest domeniu?

- + Există o bază de învățământ superior care poate fi utilizată pentru îmbunătățirea abilităților tehnice necesare pentru analiza datelor.
- + În curricula liceală există cursuri de informatică.
- Totodată, există puține persoane din sectorul public și nonguvernamental cu suficientă pregătire pentru analiza datelor din educație.
- + Ministerul Educației în politicile și activitățile sale în acest domeniu poate conta pe profesorii de informatică.

EVALUAREA Ecosistemului datelor deschise

Tabelul 11. Evaluarea ecosistemului datelor deschise

Domeniul evidențelor	Importanța	Evaluarea	
		R/G/V	Comentarii
Instituțiile media	Mare	Galben	Sectorul media pe sectorul utilizării datelor deschise încă

			nu este bine dezvoltat, însă este un sector în dezvoltare, au apărut segmente noi, în special utilizând Internetul
Promovarea reutilizării datelor de ME	Mare	Roșu	ME nu are o atitudine pro-activă de (re)utilizare a datelor deschise
Industria de aplicații	Medie	Verde	Nu este foarte inovativ, însă capacitățile existente acopera cererea existentă
Comunitatea academică / de cercetare	Medie	Verde	Chiar dacă situația la acest capitol nu este una foarte bună în general, pentru facilitarea procesului de deschidere a datelor condițiile existente sunt destul de bune
PER TOTAL	Medie	Galben	

RECOMANDĂRI privind Ecosistemul Datelor Deschise

Tabelul 12. Recomandări privind ecosistemului datelor deschise

Acțiuni	Responsabil	Comentarii
1. Elaborarea măsurilor de facilitare a formării unor comunități din jurnaliști, TI profesioniști, analiști pentru dezvoltarea datelor deschise	DTI, RP	Se poate realiza cu suportul Asociațiilor profesionale existente, grupurilor de inițiativă. Consolidarea profesioniștilor din TI și analiza datelor din educație (de ex formarea unui forum pentru cadrele didactice din informatică)
2. Elaborarea măsurilor pentru o mai bună adaptare a programelor de studii în domeniul TI și alte domenii conexe la condițiile de cerere și concurențiale existente	DTI	Această recomandare este menționată inclusiv în Cartea albă a TIC și în alte documente

7. FINANȚAREA INIȚIATIVELOR DE DESCHIDERE A DATELOR

Evidențe 7.1 Existența resurselor pentru faza inițială a inițiativei de deschidere a datelor

- + La nivel central există finanțare asigurată pentru implementarea inițiativei de deschidere a datelor ca parte componentă a e-Guvernare, ce asigură funcționarea portalului de date deschise.
- Chiar dacă nu a fost identificată o cerere privind dezvoltarea conceptului de date deschise la ME, ce nu ar fi putut fi acoperită cu finanțare, acest lucru se datorează nu atât disponibilității de resurse, ci lipsei activităților planificate la acest subiect.

Evidențe 7.2 Existența unor resurse financiare pentru finanțarea dezvoltării diferitor aplicații care vor utiliza datele deschise.

- Nu au fost identificate astfel de resurse la nivel de ME sau în sector, însă nici-o cerere în acest sens nu a fost formulată.
- + Au existat și există mai multe inițiative (inclusiv Banca Mondială) ale donatorilor pentru elaborarea diferitor Aplicații de utilizare a datelor deschise.

Evidențe 7.3 Există suficiente resurse financiare pentru dezvoltarea infrastructurii TI și a cheltuielilor pentru gestiunea inițiativelor de Date Deschise în educație?

- Nu au fost identificate fonduri alocate din sursele proprii (bugetul de stat) pentru dezvoltarea unor proiecte importante domeniului TIC în educație.
- + ME alocă resurse pentru asigurarea implementării platformelor existente de TIC, inclusiv și a inițiativei de date deschise. Totodată, din lipsa unei politici clar formulate la nivel de ME privind datele deschise nu există o claritate în ce măsură aceste resurse sunt suficiente pentru asigurarea cu cadre bine pregătite pentru a face față cerințelor.
- + La nivel de ME a fost acordat un suport financiar din partea Băncii Mondiale pentru dezvoltarea Sistemului Informațional în Educație. Sistemele Informaționale deja elaborate sau în curs de elaborare au fost în principal dezvoltate cu suportul finanțatorilor externi.

Evidențe 7.4 Are Guvernul, sau Ministerul Educației careva fonduri destinate pentru inovare?

- + Există câteva oportunități de finanțare pentru aplicații inovatoare. Aceste facilități pot fi accesate prin programele de susținere a IMM și inovațiilor la Academia de Științe.
- + Există suficiente oportunități pentru a accesa resurse pentru implicarea mai activă a ONG-ilor în dezvoltarea aplicațiilor pentru utilizarea datelor, promovarea transparenței și responsabilizării.
- Însă, din diferite motive fondurile guvernamentale s-au dovedit a fi puțin efective pentru realizarea proiectelor inovatoare.
- + Parteneriatele Public Private în domeniul TIC este un subiect relativ cunoscut și discutat în sectorul TI. La nivel de Guvern și Ministerul Tehnologiilor Informaționale au existat câteva evenimente (atelier de lucru), inclusiv cu suport extern.

EVALUAREA Finanțării

RAPORT DE EVALUARE

Tabelul 13. Evaluarea finanțării deschiderii datelor

Domeniul evidențelor	Importanța	Evaluarea	
		R/G/V	Comentarii
Finanțarea inițiativelor de date deschise	Foarte mare	Galben	Există finanțare pentru funcționarea portalului de date deschise (eGov), în timp ce pentru implementarea inițiativelor din sector nu există resurse
Finanțarea aplicațiilor în educație	Mare	Galben	Nu au fost identificate resurse, însă există un suport din partea donatorilor
Finanțarea infrastructurii TI în educație	Mare	Galben	Proiectele importante se finanțează cu suport extern
Finanțarea inovațiilor	Medie	Galben	Există câteva oportunități de finanțare la nivel de Guvern, însă nu sunt suficiente și greu de accesat
PER TOTAL	Mare	Galben	

RECOMANDĂRI referitor la Finanțare

Tabelul 14. Recomandări privind finanțarea deschiderii datelor

Acțiuni	Responsabil	Comentarii
1. Evaluarea costului activităților legate de datele deschise, infrastructura TIC, promovarea aplicațiilor și formularea unui plan financiar pentru acoperirea acestora	DTI	Cheltuielile cu infrastructura TI și alte cheltuieli la nivel de sistem educațional în cea mai mare parte se vor include în subprogramul bugetar „Politici și management în domeniul învățământului”, iar partea de cheltuieli curente la subprogramele respective pe sectoarele educaționale
2. Crearea parteneriatelor și elaborarea unor condiții publice necesare pentru ca societatea civilă să stabilească aceste parteneriate cu ME sau instituțiile din subordine	DTI, RP	Aceasta ar facilita fundraising-ul pentru ONG-uri din domeniul utilizării datelor deschise în educație

8. INFRASTRUCTURA NAȚIONALĂ DE TEHNOLOGII ȘI ABILITĂȚI

Evidențe 8.1 Existența accesului fizic și ca preț la infrastructura de Internet

- + Există o infrastructură bine dezvoltată de acces la Internet, ce acoperă majoritatea covârșitoare a populației, asigurată prin cablu și/sau rețele de telefonie mobilă. Viteza de încărcare și descărcare pe Internet (conform NetIndex¹²) este una din cele mai înalte din lume. Moldova are un 'ICT Development Index' de 4.74 și face parte din grupa de 'upper medium' și 5.81 la sub-indicele de acces la infrastructură¹³. Rețelele de fibră optică acoperă 90 la sută din localitățile țării, telefonia mobilă acoperă 99% din teritoriul țării și a atins un nivel de penetrare de 124%. Moldova este clasată pe locul 5 în lume pentru cele mai joase prețuri pentru broadband fix¹⁴.
- + Numărul de utilizatori este destul de înalt și are o dinamică de creștere bună. În conformitate cu sondajele efectuate la comanda Centrului de E-Guvernare în 2013 circa 64% din gospodăriile au acces la Internet, față de 58% în 2012. Potrivit datelor Agenției Naționale pentru Reglementarea în Comunicații Electronice, numărul abonaților s-a ridicat la peste 700 de mii în 2013. Serviciile de conectare la Internet sunt accesibile ca preț, Moldova fiind pe locul 25 după indicele respectiv din 'The Global Information Technology Report 2013'.
- + Există acces gratuit la Internet în unele parcuri amenajate și scuaruri, în campusurile universitare, și alte locuri publice (cafenele, aeroport). În general există o tendință de lărgire a accesului la Internet în locurile publice.

Evidențe 8.2 Guvernul utilizează servicii și infrastructură comună pentru mai multe instituții?

- + Odată cu înființarea Centrului de Guvernare Electronică s-au intensificat activitățile de a elaborare și utilizare comună a resurselor și serviciilor digitale.
- + Centrul de Guvernare Electronică a achiziționat în decembrie 2013 servicii de implementare a unei soluții de interoperabilitate în cadrul e-Guvernării.
- + În iulie 2012 Centrul de Guvernare Electronică a achiziționat hardware, software și servicii asociate pentru M-Cloud (Etapa 1). În aprilie 2014 au fost achiziționate 'Software Licenses for M-Cloud Platform and Development of platform level services'.
- + Există un număr de standarde în domeniu, inclusiv referitoare la metadate, adoptate de organismul național de standardizare – Institutul național de standardizare. De asemenea, există Comitetul Tehnic (CT-28) de standardizare în Tehnologia Informației.
- + Prin Hotărârea Guvernului nr. 656 din 5 septembrie 2012 a fost adoptat Programul Privind Cadrul de Interoperabilitate.
- + Protecția datelor importante pentru stat revine Centrului de telecomunicații speciale.

Evidențe 8.3 Cat de bune sunt abilitățile de utilizare a TIC a funcționarilor din ME, liderilor acestuia și din instituțiile din subordine?

¹² <http://www.netindex.com/download/2,82/Republic-of-Moldova/>

¹³ *Measuring the Information Society, 2013*, http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/mis2013/MIS2013_without_Annex_4.pdf

¹⁴ *Proiectul Strategiei de creștere a competitivității industriei tehnologiei informației pe anii 2014-2020*, http://www.mtic.gov.md/img/d2014/download/04/01/3_Strategia_crestere_competitivitatiiTI.pdf

- + Liderii și funcționarii ministerului au abilitățile fundamentale pentru utilizarea tehnologiilor informaționale și le utilizează.
- + În minister au existat training-uri privind e-Guvernarea.
- + La evaluarea funcționarilor din minister se ține cont de cunoștințele și abilitățile acestora în utilizarea TIC.

Evidențe 8.4 Cât de puternică este industria TIC din Moldova?

- + Sectorul TIC (în structura de servicii, producție și comerț) în 2012 a contribuit la PIB cu circa 8,7 % atingând un volum de 7,7 mld. lei¹⁵ și fiind angajați peste 22 mii (în 2011) de persoane¹⁶.
- + Industria de software, chiar dacă nu este foarte mare, aceasta ar putea crește foarte rapid și este capabilă să acopere cererea locală legată de dezvoltarea inițiativei de date deschise. Cota industriei TI în PIB a constituit în anul 2011 0,82%, sau aproximativ 720 mil. lei în care sunt angajați 7600 persoane¹⁷.
- + Există Asociația Națională a Companiilor Private din Domeniul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor. Este o organizație activă, cu o prezență largă în activitățile de promovare a intereselor sectorului. Sectorul privat manifestă o motivare puternică pentru o implicare mai mare în proiectele locale.
- Există puține platforme pentru start-up-uri în domeniul tehnologiilor informaționale.
- Guvernul are puține proiecte implementate de către sectorul privat din TIC. În același timp există peste 10 întreprinderi de stat importante în domeniul TIC.
- Chiar dacă nivelul general pe pilonul *abilități* este în mijlocul clasamentului mondial (Indicele pregătirii de rețea 2013), locul 78 din 144 și scorul de 4.7 puncte din 7, este îngrijorătoare situația la doi indicatori individuali ce țin de sistemul educațional, Calitatea managementului școlilor și Calitatea sistemului educațional la care Moldova ocupă locul 121 și respectiv 103¹⁸.

Evidențe 8.5 Cât de activ este ME și instituțiile din subordine pe net?

- + Ministerul are pagină Web care cu regularitate este actualizată.
- Cu mici excepții pagina web a Ministerului servește ca "tablă de anunțuri", există un singur e-serviciu.
- Nu toate instituțiile subordonate au pagină web sau sunt prezente pe net.
- + Există pagina guvernamentală servicii.gov.md. Guvernul prin aprobarea „Planului de acțiuni pentru guvernare deschisă” și a „Strategiei privind modernizarea tehnologică a guvernării” și-a propus ca până în anul 2020 să fie prestate peste 500 de servicii tradiționale în e-servicii.

EVALUAREA Infrastructurii tehnologice și capacităților

¹⁵ Proiectul Strategiei de creștere a competitivității industriei tehnologiei informației pe anii 2014-2020, http://www.mtic.gov.md/img/d2014/download/04/01/3_Strategia_crestere_competitivitatiiTI.pdf

¹⁶ Sectorul TIC în Moldova: Cartea albă a politicilor 2012, <http://ict.md/files/White%20Book%202012%20Romanian%20Version%20FIN.pdf>

¹⁷ Ibid. 14

¹⁸ Indicatorul Calitatea managementului școlilor face parte din pilonul 2 (Mediul de afaceri și inovare), iar Calitatea sistemului educațional din pilonul 5 (Abilități) din indicatorul pregătirii de rețea (networked readiness index) din Raportul Mondial privind Tehnologiile Informaționale, 2013, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GITR_Report_2013.pdf

Tabelul 15. Evaluarea infrastructurii tehnologice și capacităților sectorului TIC

Domeniul evidențelor	Importanța	Evaluarea	
		R/G/V	Comentarii
Infrastructura de Internet/ Mobil	Mare	Verde	O largă acoperire și relativ accesibilă, inclusiv și ca preț
Utilizarea comună a serviciilor și infrastructurii	Medie	Verde	Chiar dacă încă nu toate platformele comune sunt funcționale acestea sunt într-un proces de dezvoltare rapidă
Abilități în ME	Mare	Galben	Abilități fundamentale există, totodată este necesară o forță organizatorică și instruire
Industria TIC	Medie	Galben	Industria TIC în general și TI nu este o constrângere în dezvoltarea datelor deschise, însă nu poate fi văzută ca o forță care mult contribuie la acest proces
Prezența pe net a ME	Medie	Galben	Prezența ME pe <i>social media</i> și canalele digitale încă nu este suficientă pentru ca ME să realizeze un înalt nivel de implicare și participare al cetățenilor
PER TOTAL	Mare	Galben	

RECOMANDĂRI referitor la Infrastructura tehnologică și capabilități

Tabelul 16. Recomandări privind infrastructura tehnologiilor și capacităților sectorului TIC

Acțiuni	Respon-sabil	Comentarii
1. Elaborarea unei politici privind evaluarea externă (de reprezentanții societății civile și din resursele acestora) a nivelului și calității prezenței instituțiilor din educație pe paginile web	Viceministrul, DTI	Ar permite obținerea unor evaluări independente, care ar putea servi ca motivare și ghidare pentru sporirea prezenței instituțiilor din educație pe net
2. Fortificarea rolului ME prin DTI, PR și restul Departamentelor ME, ca lider în deschiderea datelor la nivel național, inclusiv prin paginile proprii ale instituțiilor din educație	DTI, RP, Departamentul e ME	ME în virtutea menirii sale are mai multe resurse intelectuale pentru a deveni forța motrică în mai multe reforme guvernamentale

■ Constrângerile pentru implementarea auditului social al școlii

În conformitate cu proiectul „Facilitarea participării cetățenilor la consolidarea unei reforme educaționale responsabile și la îmbunătățirea calității educației din Republica Moldova” se preconizează efectuarea auditului social la nivel de școli într-o serie de localități din Republica Moldova. Scopul final al auditului social este sporirea calității serviciilor de educație în condițiile financiare disponibile. Pentru aceasta sunt necesare informații comprehensive cu referire la toate aspectele de funcționare ale unei școli, precum și informații generale ce țin de funcționarea și rezultatele școlilor din regiune și țară. Acestea cuprind indicatori non-financiari și financiari privind inputurile din școală, activitățile efectuate și rezultatele obținute, despre managementul școlii, privind unele rezultate ale verificărilor și controalelor ce au loc în școală și documentele de politici din educație. Prin urmare, sunt necesare informații și date din mai multe surse, în unele cazuri cu necesitatea combinării acestora pentru a obține indicatori relevanți activității reale a școlii.

În Tabelul 1 este reflectată disponibilitatea datelor pe principalele grupe de date necesare pentru a asigura o implicare efectivă a cetățenilor în obținerea unei educații calitative în școli în condițiile unei finanțări prestabilite.

Tabelul 17. Disponibilitatea datelor în sectorul de educație

	Categoriile de date deschise	In date deschise	În SIE
1	Datele de identificare a școlii (adresă, denumire, cod, tip, etc.)	Parțial, însă nu este critic	Informație completă
2	Datele despre infrastructura școlară și caracteristica acesteia	Există doar o mică parte, fără caracteristica infrastructurii	Informație completă
3	Dotarea materială disponibilă pentru asigurarea procesului didactic	Există echipament (laboratoare, tv, calculatoare, web)	Nu există
4	Datele privind cadrele didactice și sarcină (profilul, experiența, grade, merite, etc)	Parțial, însă ar fi suficient pentru început	Informație completă
5	Efectivul de elevi și structura claselor, disciplinelor, activităților extrașcolare	Parțial, iar activitățile extrașcolare doar lista activităților fără frecvență	Informație completă
6	Indicatorii financiari (cel puțin în structura clasificății bugetare economice)	Parțial, fără o suficientă detaliere la ME, însă există în BOOST	Nu există
7	Rapoartele privind rezultatele la învățătură (note, promovare, abilități)	Există parțial	Există parțial
8	Rapoartele privind evaluarea externă (sau și evaluării interne) privind respectarea standardelor școlii (evaluările respectării standardelor de calitate)	Nu există	Nu există
9	Conducerii școlii (structura)	Nu există	Informație completă
10	Structura personalului auxiliar	Nu există	Informație completă

11	Date necesare pentru educația incluzivă	Parțial	Informație completă
----	---	---------	---------------------

Analiza datelor deschise în sistemul educațional ne-a arătat că nivelul de date deschise la momentul dat poate satisface necesarul de informații pentru efectuarea auditului social al școlii, cu anumite constrângeri. Totodată, cu implementarea Sistemului de standarde pentru școlile de circumscripție și a Sistemului Informațional Educațional (SIE) baza informațională și posibilitățile de producere a datelor se vor îmbunătăți considerabil. O soluție de moment ar fi formularea solicitărilor pentru datele necesare adresate Direcțiilor raionale de învățământ și școlilor.

Totodată, este necesar de menționat că o asigurare facilă a accesului la date este posibilă doar prin dezvoltarea unei interfețe, prin care utilizatorul să poată forma tabele necesare în conformitate cu interogările (solicitările) concrete, similară cu cea de la BNS. De asemenea, este necesar de completat datele cu informația financiară, care poate fi preluată de la Ministerul Finanțelor. Însă, în cazul informațiilor financiare apar câteva constrângeri legate de deschiderea datelor în sistemul trezorerial, modificările ce au loc în cadrul legal privind competențele autorităților privind educația și finanțările adiționale din diferite surse (inclusiv contribuțiile părinților). În acest sens este necesar un angajament al Trezoreriei de Stat referitor la deschiderea datelor în educație și a direcțiilor raionale de învățământ, astfel încât datele să fie făcute publice lunar (în cel mai rău caz trimestrial) în structura dezagregată a clasificății bugetare.

De asemenea, pentru o asigurare cuprinzătoare de date și informații este necesar ca în afară de datele din SIE și Trezorerie să fie completate cu publicarea rapoartelor de evaluare și altor documente de monitorizare a procesului didactic și funcționării școlilor (de exemplu raportul inspecției de pompieri, etc). Pentru aceasta se pot enumera activitățile de supraveghere și monitorizare, care sunt obligatorii în conformitate cu cadrul legal aplicabil școlilor și procesului didactic, iar rezultatele (rapoartele) să fie publicate în formă electronică în „dosarul școlii” care se va păstra în mod centralizat ca parte componentă a SIE. În mod ideal, pentru a asigura un acces ușor la datele unei școli este necesar ca toate informațiile aferente unei școli să poată fi accesate într-un singur loc.

O altă constrângere este graficul de deschidere a datelor și actualizarea acestora. Pentru un audit social efektiv este foarte important ca informațiile să fie disponibile la momentele potrivite, atunci când are loc elaborarea proiectelor de decizii, imediat după perioadele de raportare (lunare și/sau trimestriale, bianuale, anuale). Informația publicată cu întârziere practic devine inutilă, iar în anumite situații chiar poate deveni descurajatoare pentru implicarea cetățenilor.

Pentru un audit social efektiv nu este suficient accesul la informația despre școala în cauză, ci este necesar ca informațiile similare să fie disponibile pentru cât mai multe școli. Din această cauză, deschiderea datelor pentru școli trebuie să devină o politică la nivel de Ministerul Educației, totodată facilitând și încurajând Direcțiile raionale de învățământ și școlile să aibă propriile inițiative de deschidere a datelor.